

ENERGETSKA EFIKASNOST

MREŽA PROGRESIVNIH INICIJATIVA
МРЕЖА ПРОГРЕСИВНИХ ИНИЦИЈАТИВА
NETWORK OF PROGRESSIVE INITIATIVES

Policy Brief

I Uvod

Energetska efikasnost je predmet snažnog i stalnog interesa i aktivnosti razvijenih zemalja. Stavljajući energetske efikasnosti u središte nacionalnih energetske politika i Evropske unije kao cjeline provodi se u prvom redu zato što povećanje energetske efikasnosti doprinosi smanjenju troškova i potrošnje energije, i izravno utiče na konkurentnu sposobnost evropskih kompanija na međunarodnom tržištu. Druga važna posljedica povećanja energetske efikasnosti je smanjenje emisija CO₂, centralnog problema u zaštiti okoliša današnjice. Treća važna posljedica povećanja energetske efikasnosti je poboljšanje sigurnosti opskrbe potrošača. Četvrti, ali ne manje važan razlog je poticanje poduzetništva i otvaranje radnih mjesta. Evropska unija traži sve veće povećanje energetske efikasnosti, usmjerava sredstva u posebne fondove za poticanje veće energetske efikasnosti, za poticanje korištenja obnovljivih izvora i zaštitu okoliša te potiče više aktivnosti u promociji novog sustava gospodarenja energijom. Putem evropskih energetske fondova (SAVE, SYNERGY, TACIS, ALTENER i drugih), PHARE programa i drugih međunarodnih fondova zemlje srednje i istočne Evrope se uključuju u zajednički program povećanja efikasnosti korištenja energije, značajnijeg korištenja obnovljivih izvora i zaštite okoliša. Iako mnoge zemlje u svijetu ulažu značajna finansijska sredstva u unapređenje energetske efikasnosti, Bosna i Hercegovina je na samom početku tog puta. Osim sporadičnih primjera ulaganja, mnogo toga nije urađeno. S druge strane, to predstavlja i veliki potencijal i priliku, što nužno ne mora značiti nešto što je negativno. Stručni članci ocjenjuju postojeće stanje neodrživim, i zahtijevaju aktivne mjere. Najčešće se to pitanje odgovornosti naslovljava na Vlade, i za ono što je u području njihovih odgovornosti kao i za ono što je područje odgovornosti i odlučivanja firmi ili građana.

II Energetska efikasnost u BiH

Prema najnovijim dostupnim podacima, gotovo 20% bruto domaćeg proizvoda Bosne i Hercegovine (BiH) troši se na energiju, za razliku od 6.1% u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) i oko 4.75% u zemljama Evropske Unije (EU).

Istovremeno, povećanje cijena električne energije i gasa u BiH dovodi čak i do povećanja cijene energenata za potrošače. Građani i vlasti BiH bi mogli donekle reducirati te troškove smanjenjem potrošnje putem mjera energetske efikasnosti. Putem brojnih pilot projekata implementiranih u Bosni i Hercegovini dokazano je da postoje mala i srednja preduzeća koja su osposobljena za implementaciju mjera energetske efikasnosti. Nadalje, lokalne vlade i građani sve više postaju svjesni koristi implementacije mjera energetske efikasnosti. Nažalost, jedna od najvećih prepreka za implementaciju mjera energetske efikasnosti u većem obimu i dalje je prisutna, a to je nedostupnost mehanizama finansiranja. I javni i privatni sektori imaju ograničene opcije za prikupljanje sredstava i, sa limitiranim sredstvima, industrija energetske efikasnosti u BiH će nastaviti da stagnira. Uz postojanje modela za finansiranje, industrija energetske efikasnosti bi mogla koristiti svoj veliki potencijal i stvoriti toliko potrebna nova radna mjesta u BiH.

III Regulatorni i institucionalni okvir

Nivo Bosne i Hercegovine

Na nivou Bosne i Hercegovine intenzivno se provode aktivnosti ka usvajanju Akcionog plana energetske efikasnosti, što je obaveza iz Ugovora o osnivanju Energetske zajednice. Akcioni plan energetske efikasnosti u Bosni i Hercegovini trebao bi reflektirati ciljeve postavljene entitetskim akcionim planovima.

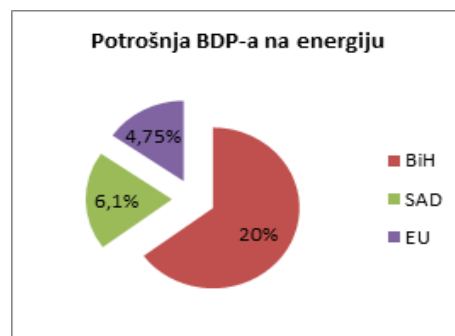
Regulativa u Federaciji BiH

U Federaciji Bosne i Hercegovine je u februaru ove godine donesen Akcioni plan za energetske efikasnost za period 2019 – 2021. Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (FMERI) je odgovorno za kreiranje politike u oblasti energetske efikasnosti. Zakon o energetske efikasnosti je stupio na snagu u aprilu 2017. godine. Federalno ministarstvo prostornog uređenja odgovorno je za implementaciju Direktive 2010/31/EU, koja se odnosi na energetske performanse zgrada, te, u skladu s tim, donosi relevantne zakonske i podzakonske akte u formi pravilnika

koji reguliraju ovu oblast. Do sada je Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine propisao obavezu energetske certificiranja zgrada, te je Ministarstvo donijelo i podzakonske akte o ovoj temi. Fond za zaštitu okoliša obavlja poslove u vezi s pribavljanjem sredstava, poticanjem i finansiranjem pripreme, provedbe i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u oblasti očuvanja, održivog korištenja, zaštite i unapređivanja stanja okoliša i korištenja obnovljivih izvora energije.

Regulativa Republike Srpske

Vlada Republike Srpske donijela je Akcioni plan energetske efikasnosti Republike Srpske 2013–2018. Trenutno je u izradi novi Akcioni plan energetske efikasnosti u Republici Srpskoj. Zakonski okvir za sektor energetske efikasnosti čine tri krovna zakona: Zakon o energetske efikasnosti,

postupka za izbor i finansiranje ili sufinansiranje projekata koji se odnose na smanjenje ukupne potrošnje energije u zgradama, 2. uspostavlja i vodi baze podataka o energetske efikasnosti zgrada i izdatim energetskim certifikatima; 3. provodi nezavisnu kontrolu izdatih certifikata; 4. predlaže projekte energetske efikasnosti u javnom sektoru; 5. vrši promociju mjera energetske efikasnosti te informira i potiče interes javnosti o značaju i

Zakon o uređenju prostora i građenja i Zakon o energetici Republike Srpske. Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju odgovorno je za implementaciju Direktive 2010/31/EU, koja se odnosi na energetske performanse zgrada, te u skladu s tim donosi relevantne zakonske i podzakonske akte u formi pravilnika koji reguliraju ovu oblast. Ovo ministarstvo usklađuje Zakon o uređenju prostora i građenju. U Republici Srpskoj je donesen set pravilnika kojima se zadovoljavaju zahtjevi Direktive 2010/31/EU, i to: Pravilnik o minimalnim zahtjevima za energetske karakteristike zgrada, Pravilnik o metodologiji za izračunavanje energetskih karakteristika zgrada i Pravilnik o vršenju energetskog pregleda zgrada i izdavanju energetskog certifikata. Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti Republike Srpske (Fond) obavlja sljedeće djelatnosti u sektoru energetske efikasnosti: 1. učestvuje u provođenju

Slika 1: Izvor EUR-lex

ciljevima energetske efikasnosti. Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva (MIER) je odgovorno za kreiranje politike u oblasti energetske efikasnosti.

IV Evropske direktive i akcioni planovi

Energetska efikasnost dobila je ulogu kao jedan od važnijih elemenata modernih energetskih sektora te inicijativa energetskih politika država članica Evropske unije. Istraživanja u sektoru opšte potrošnje, odnosno u stambenom i nestambenom, javnom sektoru zgrada, u zemljama članicama EU, pokazala su da je stalan porast potrošnje

finalne energije i da je moguća ušteda energije investiranjem u energetske efikasne tehnologije sa periodom povrata uloženi sredstava manjim od osam godina. Energetska efikasnost (EE) u zgradarstvu je područje koje ima značajan potencijal za smanjenje ukupne potrošnje energije

provođenjem raznih intervencija na zgradama s ciljem poboljšanja njihovih energetske osobina. Sektor zgradarstva učestvuje sa oko 40% u potrošnji energije na globalnom nivou i veliki je izvor emisije stakleničkih gasova, koji je unutar Evropske unije (EU) odgovoran za cca 36% ukupne emisije CO₂. Na nivou EU stupile su na snagu brojne direktive:

Direktiva 2012/27/EU o energetskej efikasnosti uvedena je u okvir Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, u oktobru 2015. godine i od tada je obavezujuća za BiH. Važno mjesto u legislativi EU zauzima Direktiva o energetskeim performansama zgrada (Energy Performance of Buildings Directive 2010/31/EU), koja je donesena 2010. godine, a koja je obavezujuća i za BiH. U ovoj direktivi se navodi da je potrebno izraditi metodologiju za troškovno-optimalna rješenja pri rekonstrukciji postojećih zgrada. Energetska efikasnost zgrada je jedan od ciljanih sektora politika EU na lokalnom i državnom nivou. Zemlje Evropske unije utvrdile su dugoročni cilj povećanja energetske efikasnosti, odnosno smanjenja energetske intenzivnosti od 1 posto godišnje. Samo nekoliko zemalja, od njih ukupno 15, uspijevalo je to ostvariti, što pokazuje da je riječ o zahtjevnom cilju i za razvijene zemlje. Naravno, kod toga je potrebno imati u vidu da je u razvijenim zemljama već dostignuta zavidna razina energetske efikasnosti.

Zaključak i preporuke

Za Bosnu i Hercegovinu, energetska efikasnost dobiva na sve većem značaju, stoga je u narednom periodu potrebno donijeti set odluka i mjera kojima bi se transponirale obavezujuće direktive EU prema Ugovoru o energetskej zajednici te u punoj mjeri omogućila njihova implementacija. Energetska efikasnost podrazumijeva široki opseg djelatnosti koje vode ka povećanju efikasnosti potrošnje energije (grijanje/hlađenje, struja i voda) u zgradi ili objektu. Uvođenjem mjera energetske efikasnosti u zgrade i objekte, ljudi smanjuju nepotrebno rasipanje i prekomjernu potrošnju energije. Stoga, korisnici zgrada ili objekata ostvaruju direktne finansijske uštede. Osim uštede energije, mjere energetske efikasnosti će poboljšati životni standard ljudi koji žive ili rade u zgradi ili objektu. Pored toga, mjere energetske efikasnosti smanjuju emisije stakleničkih gasova, uključujući i CO₂. S obzirom na smanjenje potrebe za primarnom energijom, energetska efikasnost se može gledati kao novi izvor energije.

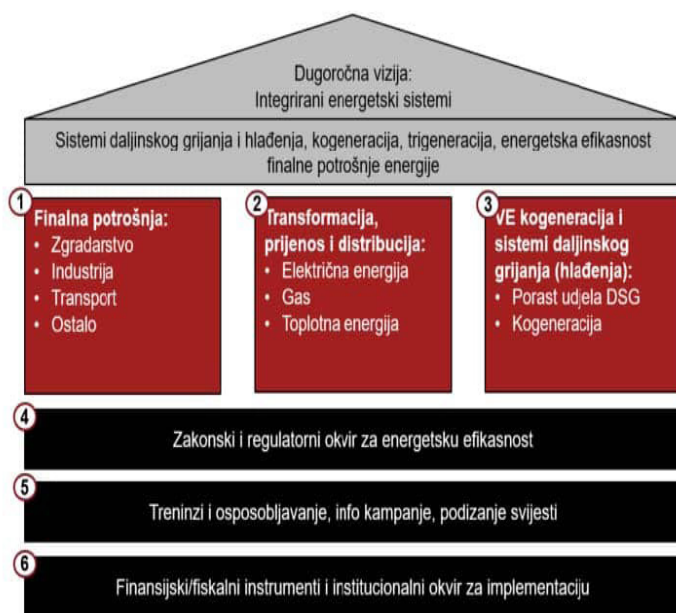
Ključna područja u kojima se mogu primijeniti mjere energetske efikasnosti su sljedeća:

Policy brief "Energetska efikasnost" je izrađen/a uz podršku projekta "Misli o prirodi!" koji implementira Centar za promociju civilnog društva, a finansijski podržava Švedska. Sadržaj policy briefa "Energetska efikasnost" je isključiva odgovornost Mreže progresivnih inicijativa i ne održava nužno stavove Centra za promociju civilnog društva i Švedske.

- Toplinska izolacija zgrade – izolacija vanjskog omotača (zidovi, krov i pod), prozori, roletne;
- Grijanje;
- Hlađenje i ventilacija
- Priprema potrošne tople vode;
- Korištenje električne energije u domaćinstvu – štedljiva rasvjeta, kućanski električni uređaji, uključujući frižidere, mašine za pranje i sušenje veša, mašine za pranje suđa, i male kućanske uređaje – TV, računare, printere, mikrovalne, pećnice, mikserne, ventilatore.

Mogućnosti za finansijske uštede su značajne, ovisno o vrsti implementiranih mjera energetske efikasnosti, uglavnom oko 20-30% se može uštediti sa malom investicijom. Moguće je uštedjeti između 5% i 10% samo koristeći energiju na pametan i racionalan način. Kada potrošač već otplati inicijalnu investiciju za primjenu mjera energetske efikasnosti, on nastavlja ostvarivati uštede.

Ključni elementi strategije za energetske efikasnost predloženi su po uzoru na dugoročnu viziju zemalja EU, i to tako da, prije svega, odgovore stvarnim potencijalnim interesima Bosne i Hercegovine te da zahtjevi Direktive 2012/27/EU budu zadovoljeni.

Slika 2: Ključni elementi dugoročne strategije energetske efikasnosti

Izvor: Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035.

Uzimajući u obzir dugoročne i kratkoročne ciljeve, uštede u finalnoj potrošnji su i dalje u fokusu. Pozivajući se na član 7 nove Direktive o energetskej efikasnosti, svaka zemlja dužna je implementirati projekte na strani finalne potrošnje, proporcionalno ukupnoj prodaji krajnjim kupcima, izuzimajući sektor transporta.